Anna-Maria Isola

6.6.2017

Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

Lausuntopyyntönne (30.5.2017) NS 4/2017 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018-2021.

THL:n lausunto syrjäytymisen estämisestä – Mitä vielä pitäisi tehdä nuorten toimettomuuden ja syrjäytymisen vähentämiseksi?

Kiitämme mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018–2021. Tarkastelemme selonteossa nuorten toimettomuuden ja syrjäytymisen vähentämiseksi esitettyjä toimenpiteitä erityisesti ylisukupolvisen huono-osaisuuden uhkaa kokevien tai useiden ongelmien kanssa kamppailevien nuorten näkökulmasta. Opintojen, työelämän tai harjoittelun ulkopuolella olevia 20–24 -vuotiaita nuoria (NEET-nuoria) on lähes viidennes ikäryhmästä. Tilastot kertovat alueellisista eroista: Tiedetään esimerkiksi, että vuoden 1987 ikäluokasta nuorisotyöttömyys vaivaa Pohjois-Suomea, Uudellamaalla on paljon koulutuksen ulkopuolelle jääneitä, Kymenlaaksossa ja Pohjois-Karjalassa pitkäaikaisen toimeentulotuen asiakkaiden joukko on suuri, ja Kainuuta vaivaa korkea itsemurhakuolleisuus[1].

Katkeamattomat palveluketjut

Jotta syrjäytymistä saadaan vähennettyä ja ehkäistyä, maakuntiin vakiinnutettaviin Ohjaamojen toimintamalli on yhdenmukaistettava kaikkein heikoimmassa olevia ja maahan muuttaneita nuoria palvelevaksi niin, että niihin kootaan riittävä opiskelua, työllistymistä, talousneuvontaa, asumista, mielenterveyttä ja kuntoutumista koskeva asiantuntemus. Yhteyksien kuntien työpajoihin ja etsivään työhön on oltava läheiset. Vaihtoehtoisesti voidaan kaikkein heikoimmassa asemassa ja palveluiden tavoittamattomissa olevien syrjäytymistä vähentää kokonaisvaltaisella ja muuhun palvelujärjestelmään integroitavalla toiminnalla, josta Vamos on esimerkkinä.

Kuntien järjestämään etsivään ja jalkautuvaan nuorisotyöhön on panostettava nykyistä enemmän, koska tiedetään, että osa palveluja tarvitsevista nuorista ei löydä niihin. Etsivässä ja jalkautuvassa työssä on kehittämisen varaa. Toiminnallisuutta, nuorten suosimia tiloja, luovaa toimintaa ja vertaistyötä voidaan hyödyntää nykyistä enemmän.

On erittäin tärkeää, että sosiaali- ja terveydenhuollon nuorten palvelujen toimintaprosesseja uudistettaessa pyritään katkeamattomiin palveluketjuihin. Tutkimuksen perusteella tiedetään, että väliinputoamisten välttämiseksi ja tulevaisuususkon säilyttämiseksi nuorella on nivelvaiheissa hyvä olla luottohenkilö, omavalmentaja tai omatyöntekijä tukenaan.

Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevista nuorista suuri osa oireilee neuropsykiatrisesti, ja oirelevien määrä kasvaa. Nuoret saavat neuropsykiatriset diagnoosinsa myöhään, mikä lisää syrjäytymisen riskiä. Oikea-aikaisella sopeutumisvalmennuksella sekä arkeen ja opintoihin liittyvällä valmennuksella voitaisiin tehokkaammin ehkäistä syrjäytymista.

[1] Paananen, Surakka, Kainulainen: https://kuntalehti.fi/blogit/sokra-tutkii-ja-kehittaa-nuorten-huono-osaisuus-ja-osallisuus-eri-puolilla-suomea/

Anna-Maria Isola

6.6.2017

Luova toiminta ja syrjäytymisen ehkäisy

Hallituksen kärkihankkeella parannetaan taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta ja tasa-arvoisuutta. Niin sanottu prosenttitaiteen periaate on kannatettava myös siksi, että vaikuttavuustutkimukset todistavat luovan toiminnan eli esimerkiksi taiteen ja luonnon lisäävän hyvinvointia. Pedagogisen koulutuksen saaneen luovan alan ammattilaisen ohjaama ryhmätoiminta palvelee erityisesti sellaisia syrjäytyneitä nuoria, joiden on vaikeaa liittyä vuorovaikutukseen. Luova ryhmätoiminta auttaa näkemään uusia mahdollisuuksia, johdattaa vuorovaikutukseen ja vahvistaa uskoa tulevaisuuteen.

Perusopetus ja koulutuspolut

Ongelmien ehkäisyyn on syytä panostaa jo peruskoulussa. Perusopetukseen suunnatun tuen kohdistaminen haasteellisten alueiden kouluihin, erityisopetukseen ja opetusryhmien pientämiseen on oikeansuuntainen. Toisaalta kuntakohtaisesti määrittyvä iltapäiväkerhojen maksullisuus lisää eriarvoisuutta, jos pitkittyneesti pienituloisten perheiden lapset eivät voi osallistua ikätovereidensa kanssa iltapäivätoimintaan. Alaikäisten vanhempien vanhemmuuden tukemisen vaikuttavuudesta on myös näyttöä, mikä on syytä ottaa huomioon peruskoulun oppilashuollossa.

Ammattikoulujen rahoitusuudistuksen alueelliset vaikutukset on selvitettävä. Uudistamiseen on varattava riittävästi resursseja, jotta lähi- ja työelämäopetuksen laatu ja sivistävyys turvataan. Kun osa opetuksesta siirretään työpaikoille, työnantaja voi tarvita tuekseen esimerkiksi työvalmentajan. On huolehdittava, että erityistarpeita koskeva tieto pääsee liikkumaan oppilaitoksen ja työvoimaviranomaisten välillä.

Nuorten työpajojen toimintaa on mahdollista opinnollistaa yhdessä ammatillisen opettajan ja työpajan ohjaushenkilöstön kanssa. Opinnollistaminen tarkoittaa työpajoilla saadun osaamisen paikantamista ja hyväksilukemista olemassa oleviin tutkintoihin tai tutkintojen osiin. Opinnollistaminen avaa NEET-nuorille uusia kouluttautumisen polkuja.

Nuorten sosiaaliturva

Eritoten ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevilla nuorilla vaikeudet ovat moninaisia ja päällekkäisiä eikä heillä välttämättä ole toimivaa yhteyttä palveluihin. Koska työttömyysturvaan lisätään omavastuupäiviä, on pyrittävä siihen, että myös pitkäaikaisesti työvoiman tai koulutuksen ulkopuolella olevilla nuorilla on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus osoittaa aktiivisuutensa yhdessä työvoimaviranomaisen tai sosiaalityöntekijän kanssa sovitulla tavalla.

Valtioneuvoston selonteossa esitetyt toimenpiteet nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ovat oikeansuuntaisia, mutta etsivään työhön, nuorten elämän nivelvaiheisiin erityisesti peruskoulun päättyessä ja kuntoutumisen ja koulutuksen tai työelämään siirryttäessä on panostettava riittävästi ja oikea-aikaisesti.

Pääjohtaja Juhani Eskola

Osaston johtaja Tuire Santamäki-Vuori